

Novověk

Období od 1492 (objevení Ameriky) – 1918 (konec 1. sv. války)

Hlavní změny:

1. Zámorské objevy
2. Renesance a humanismus
3. Reformace

Zámorské objevy

Důvod:

snaha evropských zemí ovládnout obchod s východní Asií (koření, hedvábí, porcelán, zlato)

Během 15. stol. **2 námořní velmoci** se snažily dostat do východní Asie

1. **Portugalci** – obeplutím Afriky
 2. **Španělé** - západním směrem obeplutím Země
- **Kryštof Kolumbus** – západní cesta – 1492 přistál na ostrovech u Ameriky – věřil, že doplul do Indie
 - **Vasco de Gama** – 1498 doplul kolem Afriky do Indie
 - **Fernando Magalhaes** (magaljenš) – jeho výprava 1519 – 1522 obeplula Zemi = důkaz, že Země je kulatá
 - **Ital Amerigo Vespucci** [vespuči] – popsal nový kontinent = podle něho jméno Amerika

Nově objevené země se staly **koloniemi** evropských zemí = patřily jim, zdroj surovin

Nové plodiny – brambory, rajčata, tabák, kukuřice, kakao

Při dobývání nových území byly **zničeny** indiánské **říše Mayů, Azteků a Inků**

Renesance a humanismus

Vznikly v Itálii ve 14. stol.

Renesance – **umělecký sloh**, znovuzrození antické kultury, napodobuje antické stavby a sochy

	<u>renesance</u>
budovy	zámky, paláce ve městech
Vzhled stavby	horizontální = do šířky
Typické rysy	Rovné linie, obdélníková okna, Arkády = otevřené chodby se sloupky Ornamenty na omítkách - psaníčka

Humanismus – zájem učenců a umělců se obrací **od Boha k člověku** = zobrazování člověka, knihy o obyčejných lidech (předtím se psalo o Bohu a o církvi)
důraz na **vzdělání a poznávání světa** (dříve nejdůležitější víra v Boha)

Objev **knihtisku** – Johanes Guttenberg v 15. stol. = zlevnění a rozšíření knih = rozšíření vzdělání mezi více lidí

Změny názoru na vesmír

M. **Koperník** – heliocentrismus = středem vesmíru není Země, ale Slunce

G. **Bruno** – Slunce není středem, ale pouze jednou z hvězd

Reformace

= hnutí za nápravu církve v 16. stol. (reforma=změna)

podobné myšlenky jako u nás husité

Co kritizovali reformátoři?

- Velký majetek církve
- Mravní úpadek církve – prodej církevních úřadů, odpustků, církevních úkonů (křest, svatba apod.)

Co požadovali?

- Život podle zásad z Bible
- Zabavit církevní majetek
- Přijímání podobojí
- Odmítali papeže jako hlavu církve – vytvořili si vlastní církve

Největší reformátoři:

Martin Luther -

- **1517** - vystoupil proti prodeji odpustků v Německu = **počátek reformace**

Jan Kalvín - reformátor v Ženevě

Křesťanská církev pak rozdělena:

1. **katolická** – uznávají papeže
2. **evangelické** – luterská (protestanté)
– kalvínská

Reformace se dále rozšířila do většiny evropských zemí

Vedle sebe tak žili **evangelíci a katolíci** – vzájemně **se nesnášeli**, což vedlo k mnoha konfliktům a válkám

Vznik Habsburské monarchie

1526 zemřel král Ludvík Jagellonský – bez potomků

nový **král** rakouský vévoda **Ferdinand I. Habsburský**

Habsburkové pak na českém trůnu až **do r. 1918**

Habsburkům patřily:

1. **české země**
2. **rakouské země**
3. **část Uher**

České země

- **stavovská monarchie** = rozhodující vliv na dění ve státě mají **stavy**:
 1. vyšší šlechta – **páni**
 2. nižší šlechta - **rytíři**

3. měšťané

4. duchovenstvo (= zástupci církve)

- scházeli se na sněmech a přijímali zákony

Příčiny sporů mezi Habsburky a českými stavy:

- Habsburkové katolíci **x** většina Čechů nekatolíci
- Habsburkové chtěli vládnout sami = **absolutisticky x** stavy si chtěly udržet moc

Rudolf II.

- **Rudolf II.** - (film Císařův pekař) – slabý panovník, duševně nemocný, milovník věd a umění, za své sídlo si zvolil **Prahu => hlavní město říše = velký rozvoj města.**
- 1609 – **Rudolf II.** vydal „**Rudolfův majestát**“ zajišťující **náboženskou svobodu v Čechách.**
- Od 1612 vládl Rudolfův bratr **Matyáš**, který prosazoval **katolíky**, Majestát byl porušován.

Boj českých stavů proti Habsburkům

- **Květen 1618** – zástupci nekatolických stavů na protest vyhodili katolické úředníky z okna Pražského hradu (**defenestrace**).
- Tím **začalo stavovské povstání proti Habsburkům**
- **Příčina** – nesouhlas s prosazováním katolíků a posilování královské moci
- **Boje** trvaly se střídavými úspěchy přes **2 roky**. Stavy zvolily nového českého krále **Fridricha Falckého.**
- **8. 11. 1620** rozhodující **bitva na Bílé hoře** (u Prahy) vítězství Habsburků, **povstání poraženo**, Fridrich uprchl ze země, vlády se ujal Habsburk Ferdinand II.

Třicetiletá válka

- Proběhla v letech **1618 – 1648.**
- Hlavní protivníci: rakouští a španělští **Habsburkové**, proti nim **Dánsko, Švédsko, Francie, Nizozemí, Anglie**
- Válka **začala** r. 1618 **českým stavovským povstáním.**
- Na straně Habsburků se jako císařský vojevůdce proslavil český šlechtic **Albrecht z Valdštejna**
- Ani jedna z válčících stran nezískala rozhodující převahu, v německém státě Vestfálsku **1648** uzavřen **vestfálský mír.**
- Válka **způsobila hospodářský rozvrat** – značný úbytek obyvatel způsobený chorobami i řáděním vojsk, celé vesnice zůstaly pusté, bylo poškozeno či zničeno mnoho budov. Náprava trvala celá desetiletí.

Absolutistické monarchie v Evropě

Stavovská monarchie

- Ve středověku
- panovníková moc byla omezena stavy (šlechta, města, duchovenstvo)
- scházely se na sněmech – král musel respektovat jejich ujednání (zákony)
- stavy si volily nejvyšší státní úředníky

od 16. stol. (novověk) ve většině evropských zemí **absolutistické monarchie**

Absolutistická monarchie

- **veškerá moc** soustředěna **v rukou panovníka** = ovládá **absolutně** vše
- sněmy se nekonaly
- panovník jmenoval nejvyšší úředníky a vydával zákony
- velké daně na nákladný život panovnického dvora nebo války
- často i špatná vláda

=> tento způsob vlády měl **mnoho nepřátel** mezi šlechtou i měšťany, kteří chtěli **podíl na moci**

Ve státech pak postupně **probíhaly revoluce**, které měly **panovníkovu moc omezit**
V 16. a 17. stol. proběhly revoluce v **Nizozemí a Anglii**, kde vznikly **konstituční monarchie**

Konstituční monarchie (konstituce = ústava)

moc panovníka je **omezena**

1. **ústavou** = **hlavní zákon**, který určuje způsob vlády a práva obyvatel
2. **parlamentem**, který **vydává zákony**, jeho členy volili všichni majetní lidé = nezáleželo na původu

král vládne, ale **musí dodržovat ústavu a zákony** přijaté parlamentem

České země po třicetileté válce

Třicetiletá válka zpusťovala české země – **hospodářský úpadek**

Úbytek lidí asi **1/3 obyvatel**

Nedostatek pracovních sil způsobil:

- **nevolnictví** = majitelé panství zakazují poddaným bez svolení odejít z panství (nesmí se odstěhovat, provdat do jiné vesnice, jít studovat)
- **zvýšily se i robotní povinnosti**
- docházelo k **povstáním** nespokojených **poddaných**

od konce 17. stol. zlepšení hospodářské situace, postupný rozvoj manufaktur v textilní výrobě

války habsburské monarchie v 17. a 18. stol.:

1. dlouhodobě probíhaly **války s Turky**, které se Rakousku dařilo postupně vytlačit **z Uher**
2. války o rakouské dědictví
 - **1740 – Habsburkové vymřeli po meči** = dědicem trůnu měla být dcera posledního panovníka, která se jmenovala **Marie Terezie**
 - Odmítl uzнат **pruský král** = napadl habsburskou monarchii

- **Marie Terezie** se musela bránit a po 3 prohraných válkách nakonec **trůn udržela**
- **Prusko** ale **získalo** od Habsburské monarchie **Slezsko**

Rozvoj manufaktur = předchůdce továren, každý dělník dělá jen určitou část výrobku, rychlejší a levnější výroba, nejdříve textil

Evropské země po 30 leté válce

- Válkou nejvíce **postižená střední Evropa** včetně českých zemí = velký úbytek obyvatel, hospodářský úpadek
- **posílily** = Anglie, Francie, Švédsko
- **oslabení** – Španělsko a Svatá říše římská (v obou vládli **Habsburkové**)
- ve Sv. říši římské začal vzestup **Pruska**
- V evropských zemích prosazuje **absolutismus**

Francie

- absolutistická vláda **Ludvíka XIV.**
- „Stát jsem já“
- nákladný dvůr, stavba zámku ve Versailles, dlouhé války s okolními státy

Baroko

- Umělecký sloh v 17. a 18. stol.
- Snažil se zapůsobit na **city** svou **nádherou a velkolepostí**
- Složité půdorysy budov, **zakřivené a rozvlněné linie**
- Pro výzdobu se používaly **drahé materiály** – zlato, vzácná dřeva, barevné mramory
- Sochy a obrazy – přehnaně **zdůrazňují** prožívané **pocity** zobrazených lidí
- V českých zemích sochaři **Braun** a **Brokof** – sochy na Karlově mostě
- Stavějí se **kostely, zámky** a ve městech **paláce**
- **selské baroko** - na vesnicích = vesnické domy napodobují barokní stavby

Osvícenství

- Označení pro nové názory, které se objevují **v 18. stol.**
- důraz na **vzdělanost** a **rozumové poznání světa** (jsme schopni poznat rozumem přírodní zákonitosti) = **rozvoj různých věd** – (předtím vše řídí Bůh)
- První **Encyklopedie** = shrnutí všech znalostí
- Hlavní myšlenky:
 - **rovnost všech lidí**
 - **všichni mají stejná práva**, nezáleží na urozenosti
 - **podíl všech lidí na vládě**, lidé mají **právo zvolit si vládu** a povstat proti špatné vládě
 - **občanské svobody** (svoboda slova, vyznání)
 - **odstranit** středověké **výsady šlechty**
 - **odborné vedení státu** (úřady odborníkům a ne urozeným)

Osvícenský absolutismus

- vláda některých absolutistických panovníků, kteří pomocí reforem zlepšovali **řízení a hospodářství státu, i život lidí**
- v habsburské monarchii **Marie Terezie** (1740 – 1780) a **Josef II.** (1780 – 1790).

Marie Terezie

- **ztratila Slezsko**
- snaha o vzdělání obyvatelstva – **povinná školní docházka**
- selská povstání => vydala **robotní patent** = robota **max. 3 dny v týdnu**
- usilovala o **sjednocení všech zemí v monarchii**:
 - **jednotné úřady** pro všechny země monarchie
 - prosazování **jednotné řeči = němčiny** v úřadech
 - **společná měna**
 - **jednotné míry a váhy**
- tyto reformy vedly k **omezení samostatnosti českých zemí** v rámci habsburské monarchie
- **čeština se ve vyšších vrstvách společnosti přestala používat** a česky se mluvilo hlavně na vesnicích.

Josef II.

- nejdůležitější 2 patenty (=zákony) z roku 1781:
- **patent o zrušení nevolnictví** = poddaní se mohou bez povolení stěhovat na jiná panství. Robota zůstala.
- **toleranční patent** – povolil některá nekatolická náboženství, která byla po Bílé Hoře zakázána a pronásledována.

Vznik USA

- **poč. 17. stol.** – východní pobřeží sev. Ameriky osídlovali **kolonisté z Anglie**
- vzniklo zde 13. kolonií patřících Anglii
- kolonisté museli platit Británii **vysoké daně a cla**, ale nemohli volit své zástupce do britského parlamentu = **nespokojenost**
- vypuklo povstání kolonistů proti Británii, v čele povstalců **George Washington**
- **1776 – Prohlášení nezávislosti kolonií** na Velké Británii = **vznik USA**
- po několika letech bojů **kolonisté zvítězili**
- byla přijata **demokratická ústava** – USA vyhlášeny **republikou**, v čele **prezident**, zákonodárná moc = **Kongres**, **volební právo** měl každý muž platící daně, zaručeny **osobní svobody**
- následoval rychlý průmyslový rozvoj a osidlování nových území směrem na západ

Francouzská revoluce

- v **18. stol.** ve Francii **absolutistická monarchie**
- **3 stavy**:
 - **duchovenstvo** a **šlechta** – neplatili daně, zastávali státní úřady, žili v bohatství
 - **třetí stav** – (97% obyvatel) měšťané + rolníci, platili daně, ale nemohli se podílet na vládě = **nespokojenost**

- **začátek revoluce** – červenec **1789** – **měšťané** povstali a **dobyli** věznici **Bastilu** v Paříži
- vyhlášena **konstituční monarchie** – moc krále omezena **parlamentem a ústavou**
- **zrušeno poddanství** = poplatky poddaných, robota
- **Deklarace práv člověka a občana** = **základní svobody** = **všichni lidé jsou si rovni**, svoboda projevu, tisku, náboženského vyznání, ochrana soukromého vlastnictví
- **1792** – **vyhlášena republika, všeobecné volební právo**, král byl popraven
- probíhaly **boje o vládu mezi různými vrstvami společnosti** (jinou představu o vládě měla šlechta, jinou měšťané, jinou rolníci nebo chudí obyvatelé) = **oslabení republiky**, toho pak využil a vlády se zmocnil **Napoleon**

Války s Francií:

- **ostatní evropští panovníci** měli obavy z rozšíření revoluce, proto **napadli Francii**
- **Francie** byla v bojích **úspěšná** a ve válkách, které pokračovaly napoleonskými válkami, **obsadila velkou část Evropy**

Napoleon Bonaparte

- **1799** – generál **Napoleon Bonaparte** provedl ve Francii **státní převrat** (=zmocnil se vlády) a stal se **diktátorem**, později se prohlásil **císařem**
- **Skvělý vojevůdce** – ve válkách, které trvaly 16 let, si **podrobil téměř celou Evropu**
- **Porazil i hlavní protivníky - Rakousko, Prusko a Rusko** – jejich panovníci se museli podříditi jeho politice.
- **1805** – **bitva tří císařů u Slavkova u Brna** – Francie x Rakousku a Rusku - **Napoleon zvítězil**
- **1812** – výprava Napoleona **do Ruska** – **velká Napoleonova porážka**, znamenala konec jeho nadvlády v Evropě
- **1815** – **definitivně poražen u Waterloo** v Belgii, zbaven vlády ve Francii

Vídeňský kongres – 1815 – sešli se zde významní státníci celé Evropy

- zabýval se novým **uspořádáním hranic** v Evropě po skončení válek
- do čela evropských států se vrátily **staré**, Napoleonem vyhnané vládnoucí rody
- panovníci uzavřeli dohodu - tzv. **Svatou alianci** - **potlačovat** jakékoliv **projevy revoluce**

Význam francouzské revoluce a následných válek – rozšíření myšlenek o základních svobodách a rovnosti všech lidí do evropských států

Národní obrození

- Obrození = znovuoživení.
- V 18. stol. mluvily **vyšší vrstvy** společnosti (šlechta, měšťanstvo, vzdělanci) v českých zemích pouze **německy**, němčina i na úřadech.
- Němci převažovali i v pohraničních oblastech a větších městech.
- **Čeština** přežívala hlavně na vesnici jako **jazyk prostých lidí**.
- Proto se **první generace obrozenců** snažila o **oživení českého jazyka** a jeho **rozšíření do vyšších vrstev**:
 - **česko – německé slovníky**, měly dokázat, že čeština je rovnocenná s němčinou

- **české knihy a noviny**
- **české hry** v divadlech
- knihy o české historii, muzea

Významné osobnosti:

Josef Dobrovský	první česká mluvnice (gramatika)
Josef Jungmann	česko – německý slovník
Václav Matěj Kramerius	první české noviny a knižní nakladatelství
František Palacký	historik, Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě
Josef Kajetán Tyl	dramatik, Fidlovačka - česká hymna

1. Kdo v českých zemích v 18. století mluvil německy?
2. Kdo v českých zemích v 18. století mluvil česky?
3. O co se snažila první generace obrozenců? Jakými způsoby se toho snažila dosáhnout?
4. spojte:

1. Josef Dobrovský	a. první české noviny a knižní nakladatelství
2. Josef Jungmann	b. Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě
3. Václav Matěj Kramerius	c. česko – německý slovník
4. František Palacký	d. Loutkové divadlo
5. Josef Kajetán Tyl	e. první česká mluvnice (gramatika)
6. Matěj Kopecký	f. dramatik, Fidlovačka - česká hymna

Klasicismus a romantismus

Klasicismus a empír

Napodobuje stavby antiky.

Znaky:

- Trojúhelníkové štíty.
- Antické sloupy, kolonády.

Romantismus

- Především v literatuře.
- Důraz na city, lásku.
- Historické náměty = romantická minulost.
- Architektura – napodobování starších slohů – novogotika.

Průmyslová revoluce – 1. fáze

- = změna způsobu výroby zboží z ruční na tovární (strojovou).
- Polovina 18. – polovina 19. století.
- **Počátek revoluce** – vynález **parního stroje**.
- Poprvé pohon strojů **nezávislý na přírodě**.
- **Počátek v Anglii**, během 19. stol. se rozšiřuje do zbytku Evropy a USA.
- Začaly se rozvíjet **továrny – výroba na strojích na parní pohon**.
- Začala v **textilním průmyslu** a postupně se rozšiřovala na další odvětví.

- **Strojírenský průmysl** - stroje pro továrny.
- Roste spotřeba železa a uhlí => nové **hutě a doly**.
- Rozvoj **dopravní sítě** – **parní lokomotivy a parníky** – velké náklady surovin a zboží na velké vzdálenosti.
- Změny ve společnosti – stále **více lidí** pracuje **v průmyslu jako dělníci**.
- **Špatné pracovní podmínky dělníků** = vzniká napětí ve společnosti, dělníci **x** majitelé továren.
- Lidé z vesnic odcházejí za práci do měst – **rozdávání měst**.
- Nejznámější objevy:
 - **James Watt** – zdokonalil parní stroj
 - **George Stephenson** – lokomotiva
 - **Robert Fulton** - parník

Průmyslová revoluce v českých zemích

- **Dostatek surovin** – železo a uhlí = postupně nejrozvinutější průmysl v monarchii = doly, hutě a další továrny.
- Postupná stavba železnic a silnic.
- **Josef Božek** – první parolod' a parovůz v českých zemích.
- **Josef Ressel** – lodní šroub.

Průmyslová revoluce – 2. fáze

- 2. pol. 19. stol., poč. 20. stol.
- Nové druhy pohonu strojů a vozidel – **spalovací a elektrické motory**.
- Mění se doprava – vznikají první **automobily** a ve vzduchu se objevují první **letadla**.
- Lidé mohou pracovat i v noci díky vynálezu **žárovky**.
- Postavení dělníků bylo stále špatné, na svou obranu si začali vytvářet **odborníky**.
- V **zemědělství** se přešlo ke **střídavému hospodářství**, postupně se začínají využívat různé **stroje** a první **umělá hnojiva**.
- Zvyšuje se stále počet obyvatel, **pokračuje stěhování lidí z vesnic do měst** a města se zvětšují.
- Nejznámější objevy:
 - **Thomas Alva Edison** – žárovka
 - **Carl Benz** – automobil s benzínovým motorem
 - **Rudolf Diesel** – naftový motor
 - **Alexander Graham Bell** – telefon
- U nás

- **František Křižík** – elektrifikace v českých zemích = stavěl elektrárny, zavedl osvětlení, tramvaj

Habsburská monarchie v 1. pol. 19. století.

- **rozsáhlé soustátí**
- **jádro** - české země (nejvyspělejší), rakouské země, Uhry
- **absolutistická vláda** císařů **Františka II.** a **Ferdinanda V.** a kancléře **Metternicha** (**Metternichův absolutismus**)
- potlačování myšlenek francouzské revoluce = **svoboda, rovnost lidí**, právo **podílet se na vládě**
- **tajná policie** a **cenzura**
- snaha **zachovat** staré **stavovské uspořádání** společnosti (privilegované postavení šlechty, poddanství, robota)
- pokračuje **národní obrození** - druhá generace obrozenců = česky mluvící **vědci, podnikatelé, umělci, úředníci** apod.
- **novým cílem** bylo zajistit pro Čechy **podíl na řízení země** = zastávat úřady, prosadit používání **češtiny do úřadů, škol**
- významné osobnosti - **František Palacký**, novinář a básník **Karel Havlíček Borovský**

Revoluční rok 1848

Důvody:

- V evropských státech v **1. pol. 19. stol.** byly **absolutistické režimy**.
- Nespokojenost obyvatel.

V roce **1848** proběhly v **mnohých evropských státech** revoluce, které měly tuto situaci změnit.

Hlavní požadavky:

1. Vydání **ústavy** = povolení **demokratických svobod** (tisku, projevu, shromažďování), **volební právo**
2. **zrušení poddanství a roboty**
3. **zlepšení podmínek dělníků**
4. **sjednocení rozdělených států** = Itálie, Německo

Průběh

- Revoluce ve **Francii, Itálii a Německu** sice na čas dosáhly **povolení občanských svobod**, ale postupně byly **poraženy** a byl **obnoven absolutismus**
- **Itálie a Německo zůstaly rozdělené**

Přesto lidé nadále projevovali nespokojenost.

Tomuto tlaku museli postupně ustoupit i vládnoucí panovníci, kteří postupně povolovali občanská práva, a **opouštěli absolutistickou formu vlády**.

Revoluce roku 1848 v habsburské monarchii.

- **březen 1848** revoluce ve Vídni, **odvolán Metternich** = **konec absolutismu**, zrušena cenzura, jednání o ústavě

- V **březnu 1848** začala **revoluce i v českých zemích** – hlavní požadavky českého obyvatelstva byly:
 - **větší míra samosprávy pro české země** v rámci monarchie
 - **zrovnoprávnění češtiny s němčinou** (v úřadech, vyšších školách)
 - **základní svobody** (tisku, shromažďování, vyznání)
 - **zrušení roboty a poddanství**
- **Proti revoluci byl panovník a část šlechty - ovládali vojsko**

Pražské povstání

- v **červnu 1848** došlo v Praze ke střetu mezi vládním vojskem a obyvatelstvem
- vypuklo **povstání**, byly postaveny barikády
- po dělostřeleckém odstřelování **se Praha** po 5 dnech bojů **vzdala**
- tím **revoluce v českých zemích skončila**

Porážka revoluce v Rakousku

- v říjnu 1848 byla **poražena revoluce ve Vídni**
- nový habsburský panovník **František Josef I. obnovil absolutismus**
- jediným trvalým výsledkem revoluce tak bylo **zrušení poddanství a roboty v září 1848**

Svět v 2. pol. 19. stol.

Ve všech vyspělých zemích probíhal **velký rozvoj průmyslu**

Kolonie

- evropské země se snažily získat **území v Asii nebo v Africe** – zdroj surovin
- většinu kolonií měla Anglie a Francie
- kvůli vlastnictví kolonií stoupalo i napětí mezi evropskými státy

Anglie

- demokracie – konstituční monarchie
- **největší průmyslová a námořní velmoc**
- Velké zisky z obchodu
- **Nejvíce kolonií**

Itálie

- **rozdrobena** na několik států
- Sever ovládalo Rakousko.
- Během let **1859 – 1871** byla **Itálie sjednocena** – konstituční monarchie.
- Rakousko svá území ztratilo.

Německo

- **Německo rozděleno** na několik států
- **největší stát Prusko (kancléř Bismarck)** usilovalo o sjednocení Německa pod svou nadvládou
- **nejdříve muselo porazit Rakousko a Francii**, které sjednocení bránili
- r. **1871** vyhlášeno **Německé císařství** - konstituční monarchie
- rychlý hospodářský rozvoj

Francie

- Po prohrané válce s Německem vyhlášena **republika**

- Průmyslový rozvoj, hodně kolonií

Rusko

- **Absolutistický režim** – v čele **car**
- **Zaostalá zemědělská země**, nízké výnosy
- Jen pomalu se rozvíjel průmysl

Turecko (osmanská říše)

- ztrácela území ve prospěch jiných států
- na Balkánském poloostrově vznikly nové samostatné státy

1. Co byly kolonie, k čemu sloužily?
2. Popište Anglii v 2. pol. 19. stol.
3. Popište Německo v 2. pol. 19. stol.
4. Popište Itálii v 2. pol. 19. stol.
5. Popište Rusko v 2. pol. 19. stol.
6. Popište Turecko v 2. pol. 19. stol.

Občanská válka v USA

- V 19. stol. velké přistěhovalectví z Evropy = rozšiřování USA na západ k Tichému oceánu – války s Indiány na těchto územích
- **Sever USA** – průmyslový, zemědělství = drobní farmáři
- **Jih USA** - velké plantáže – bavlna, tabák majitelé využívají práci **otroků** z Afriky
- **Sever** požaduje **zrušit otroctví, jih je proti**
- 1860 – zvolen prezident **Lincoln**, který byl proti otroctví => **jižní státy se odtrhly od USA** a založily tzv. **Konfederaci**
- **1861 – 1865 občanská válka** mezi Severem a Jihem
- **Sever** nakonec **zvítězil**, **otroctví** bylo **zrušeno**, otroci byli zrovnoprávněni s ostatními občany USA
- USA zůstaly jednotné
- díky velkému nerostnému bohatství následoval v dalších letech **velký rozvoj hospodářství** a USA se přiřadily ke světovým velmocem

Habsburská monarchie po roce 1848

- Od roku **1850 obnoven absolutismus** – vláda **Františka Josefa I.** (1848 – 1916)
- podle ministra vnitra nazýván **Bachův absolutismus**
- Znovu potlačeny osobní svobody a politický život
- **1859 Rakousko poraženo v Itálii** = to způsobilo **konec absolutismu**
- byla vydána **ústava** – **Rakousko** se změnilo na **konstituční monarchii**
- byly svolány **zákonodárné sněmy**
 - **říšská rada** (pro celou říši),
 - **zemské sněmy** (pro jednotlivé země)
- **volební právo omezeno** na bohaté, postupně byla velikost majetku potřebná pro možnost volit snižována
- **obnovení základních občanských svobod** (projevu, tisku, shromažďování, vyznání, rovnost všech lidí)

Rakousko – Uherské vyrovnání

- **1866** Rakousko **poraženo** ve válce s Pruskem – toho využili **Maďaři (Uhři)** – vynutili si samostatnost v rámci monarchie
- vzniklo **Rakousko – Uhersko** = (R-U) – **společný panovník, armáda a zahraniční politika** – vše ostatní si každá z těchto dvou zemí řídí sama
- čeští politici se pak až do 1. sv. války (1914) snažili o podobné osamostatnění českých zemí, k tomu však nikdy nedošlo
- obavy Němců, že by se stali menšinou

Další vývoj

- Došlo k založení mnoha **českých spolků a institucí**, které měly ukázat vyspělost českého národa, např. **Národní divadlo** (1881), **Sokol** - **M. Tyrš**
- podařilo se prosadit **používání češtiny na úřadech**
- V 2. pol. 19. stol. vznikaly i **politické strany**, postupně bylo **rozšiřováno volební právo** na chudší obyvatele

Otázky

1. Jaká forma vlády nastala v Rakousku po roce 1848?
2. Jak se jmenoval nový panovník a jak ministr vnitra, po němž je toto období nazváno?
3. S jakou událostí je spojen konec absolutismu v roce 1859? Jaká forma vlády nastala?
4. Jaké nové volené zákonodárné orgány vznikly? Jak bylo omezeno volební právo?
5. Co bylo Rakousko – Uherské vyrovnání, jak bylo uspořádání monarchie? Podařilo se českým politikům dosáhnout něčeho podobného?
6. Které spolky nebo instituce měly ukázat vyspělost českého národa?
7. Co se podařilo českým politikům prosadit na úřadech?
8. Jaké změny probíhaly v 2. pol. 19. stol. v politické oblasti?